

ЛИБЕРАЛНА ПОЛИТИКА ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО И ХРАНАТА

Конкурентен и продуктивен земјоделски сектор

СОСТОЈБИ

Како и насекаде во светот, **производството на храна е исклучително значајно за Македонија**. Тоа не е само стратешка потреба на секоја земја, туку кај нас треба да се опсервира и низ призмата на тоа:

- колкав е процентот со кој земјоделското производство учествува во вкупното производство во домашната економија (околу 20% од БДП) и
- каков е неговиот потенцијал за развој во иднина.

И покрај значењето на земјоделството и производството на храна, очигледно е дека **како последица на политиките на владата во земјоделството во изминатите 7 години, Македонија постигнува „рекордни вредности“ само во увозот на храна**. Податокот што негативниот биланс во односот меѓу извозот и увозот од 49,3 милиони евра во 2006 денес надминува 200 милиони евра, за жал, потврдува дека и **во доменот на храната Македонија е увозно зависна земја**.

Оттука, **загрижени сме дека логичната формула „субвенција + цена на труд + репроматеријал = конкурентен производ“ очигледно е нарушена:**

- **Домашното земјоделско производство сеуште се движи под или близу вредностите од крајот на 1980-тите години;**
- Не само што не е зголемен, туку **вкупните обработливи површини под земјоделски култури се намалени;**
- **Увозот на храна во последните 8 години е зголемен за 5 пати...**

...додека износот на субвенции за истите 8 години е зголемен за најмалку 20 пати. Или конкретно, тоа за нас е показател дека **средствата се нерационално и непродуктивно употребени, што може да значи само две работи:**

- **Дека владата/надлежното министерство погрешно ја проектирале политиката на субвенционирање или**
- **Дека средствата се неадекватно и, со тоа, незаконски потрошени...**

... а било која од нив е поразителна за македонското земјоделство, економија и самата влада и нејзина политика.

Според нас, **забележлив е трендот во домашната политика земјоделството многу често да се гледа како „изолирано“ наместо како прашање што е во тесна корелација со економскиот сектор.** И, секако, **не се согласуваме со ваквата политичка пракса.**

ЦЕЛИ

Претходно наведеното јасно укажува дека **земјоделството е суштинска гранка на стопанството.**

Затоа, оваа **ЛИБЕРАЛНА ПОЛИТИКА** гради нуди осмислен и широко-опфатен пристап во **земјоделството**, што ја надминува корелацијата на неговите видови и уредувањето на дејноста и нејзините вршители. Напротив, досега реализираното во овие сфери го сметаме само за основа што е поставена со задоцнување и, оддавајќи признание за тоа, **сметаме дека може многу повеќе и подобро.**

Оттука, **земјоделството** го ставаме и во **функција на генерирање на општиот раст и развој на македонската економија**, па во земјоделскиот сектор нудиме **зајакнување на иновативноста и конкурентноста**. Напоменуваме дека овие два клучни принципи ќе се применуваат за **целиот агрокомплекс**, а нивното значење е уште поголемо во правец на **производство на органска храна во здрава животна средина.**

Во услови кога се посилен е предизвикот во зачувување на животната средина, **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА се залага за воспоставување витален земјоделски сектор во хармонија со природата**. Секако, нашата цел е тој да биде **продуктивен и конкурентен**, отворајќи **нови работни места**, привлекувајќи **нови инвестиции** и **зајакнувајќи ја локалната економија**. Го имаме знаењето како ова да се постигне и со искористување на ЕУ фондовите.

Бидејќи земјоделското производство за земјоделецот е дејност, а за населението е извор на храна, за **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА е јасно дека општ**, а во преносна смисла на значењето и државен **интерес е постигнувањето на оптималната состојба: задоволен земјоделец - задоволен потрошувач.**

Водејќи се од комплексноста на материјата, **ЛИБЕРАЛНАТА ПОЛИТИКА ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО** се води од паралелното и поврзано постигнување на следните цели во земјоделството:

- **Производството на храна ќе биде профитабилно за граѓаните кои живеат од оваа дејност,**
- **Земјоделството ќе биде поврзано со зачувувањето на животната средина, и**
- **Граѓаните ќе користат квалитетна и безбедна храна од домашно производство.**

За **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА**, сигурноста и стабилноста на земјоделското производство е основа на земјоделската политика. Во период од 4 години, Македонија може да стане самоодржлива земја, од аспект на обезбедување храна од сопствено производство

Резултат од ова, ќе биде профитот на домашниот земјоделец кому му гарантираме чист приход од 30 денари по метар квадратен земјоделска површина

РЕШЕНИЈА

Согласни сме дека субвенционирањето од буџетски средства останува неопходност за стимулирање на функционирањето на агрокомплексот.

Но, тоа не смее да биде средство за политичка контрола, ниту да се заснова на политичка и административна одлука. Напротив, субвенционирањето е инструмент на државна помош за поттик на продуктивноста и поддршка на дејноста, а не вонпазарна мерка или социјална дотација.

Затоа, сметаме дека наместо постојниот пашален пристап – потребен е пристап на субвенционирање по произведена количина. Го уважуваме фактот дека и светските и регионалните трендови укажуваат на покачување на цената на храната, но, како што укажуваме и во нашата Доктрина „ПРЕСВРТ 2018“ – јасно е дека во моментот македонскиот конзумент го плаќа производот и преку субвенција (финансирана од буџетот) и преку пазарната цена.

Водејќи се од претходно констатираните состојби, **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** смета дека спроведувањето на субвенционирањето треба да се врши согласно следниве принципи:

Воспоставување минимален праг на годишна исплата на средства - навремена и адекватна - услов за одржлив развој и продолжување на дејноста;

Јасна и транспарентна исплата на средства, во смисла на покривање на реалните трошоци на земјоделците и конкурентност на нивниот производ

Систем на функционално, стабилно и развојно субвенционирање

Заштита на потрошувачите, преку механизми со кои ќе се произведува безбедна храна

Засилена и перманентна контрола на увозот на храна, особено во однос на квалитетот на увезените продукти

Со ваквиот приод, Либералната партија смета дека субвенционирањето не само што ќе биде прифатена форма на државна помош за пошироката јавност, туку тоа **реално ќе ги постигне посакуваните и потребните резултати:**

- зголемено земјоделско производство по обем,
- земјоделски производи со стандардизиран квалитет и безбедност, и
- поконкурентно домашно земјоделско производство.

Средствата од ЕУ фондовите се еден од елементите за развој и нивната правилна имплементација дополнително ќе ни помогне во реформирањето на земјоделскиот сектор.

Досегашната ниска искористеност на средствата од ИПАРД програмите ќе ја промениме преку:

- обука на кадри за подготовка на проектната документација, и
- поврзување со единиците на локалната самоуправа заради воспоставување модел на заедничко финансирање проекти меѓу локалното и државното ниво.

Во смисла на претходното, **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** укажува дека со одговорно политичко раководење и ефикасна администрација која ќе има улога во подготовка на проектната документација, ќе се формираат бројни проекти адекватни за финансирање од европските фондови, што во земјоделскиот сектор ќе ни овозможат:

- редовен, во смисла на постојан раст и
- промислено и профитабилно реструктурирање...

... а со правилното искористување на фондовите ќе бидеме во можност да го зголемиме извозот на земјоделски производи.

Оваа **ЛИБЕРАЛНА ПОЛИТИКА** предвидува намалување на негативниот трговски биланс за **50%** во следните 4 години, меѓу другото и преку промоција на извозот на нашите традиционални земјоделски производи.

Но, намалувањето на дефицитот за 100 милиони евра не може да биде втемелен само на една мерка. Напротив, за **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** следните сегменти се клучни за постигнување на наведената цел:

- **Зголемена разноликост и повисок степен на финализација за добивање на додадена вредност на традиционално извозните производи** (во лозаро-овоштарскиот сектор, градинарско-преработувачкиот сектор и сточарскиот сектор);
- **Зајакнување на био-мерките во производството на органска храна;**
- **Реформи во секторот за регистрација на хемиски и ветеринарни компоненти и нивно следење и искористување;**

Зголемената разноликост и финализација (додадена вредност) на традиционално-извозните производи е есенцијална за одржување и развивање на агрокомплексот во Македонија. За илустрација, лозаро-овоштарскиот сектор изминативе години бележи континуирано присуство на странските пазари.

Затоа, добивањето финални производи наменети за извоз, за кои се искористени домашни сировини од домашните производители ќе биде субвенционирано.

Согласно ова, **новите расади во лозаро-овоштарството кои потекнуваат од лиценцирани производители ќе бидат субвенционирани со 50% од цената.**

Се обврзуваме примарните земјоделски производители уште во првата година, покрај основните средства за субвенционирање, да добијат до 10% дополнителна премија на основната сума за субвенционирање, за одржување и подобрување на суровинската база. Втората година тој износ ќе се зголеми на 15%, а третата и четвртата година дополнителната премија ќе биде 20% од основната сума за субвенционирање.

Секако, **услов за добивање на дополнителна премија е започнувањето на употребата на органски заштитни средства.** Затоа, сметаме дека ќе бидат потребни **редовни контроли** како дел од процесот на производството - контроли од овластени сертифицирани институции и во примарното производство, но и во преработувачките капацитети.

Пазарното/ценовното мотивирање на употребата на органски заштитни средства сметаме дека ќе се постигне со дополнително оданочување за 10% на различните видови пестициди, хербициди и хемиски губрива во овој сектор, (како процент за заштита на животната средина), а секоја следна година овој данок за заштита на животната средина би се зголемувал за дополнителни 5 %.

Сметаме дека со ваквиот приод се постигнуваат два значајни ефекти во лозаро-овоштарскиот сектор:

- се намалува користењето на соединенија кои штетно влијаат врз животната средина и
- се пружа практична поддршка на мерки кон конверзија во органско производство.

Со дополнителните премии, пак, од една страна се намалува трошокот за набавка на органските соединенија за заштита, а од друга се намалува цената на органските соединенија

за заштита во согласност со воспоставувањето на различните органски методи и порастот на потрошувачката.

Во градинарско-преработувачкиот сектор поддржуваме воведување нови технологии во процесот на производство и преработка на градинарските производи.

Ова ќе се постигне низ поддршка на:

- **иновативност, разноликост и финализација во целиот процес**, директно помогнат со мерките за субвенционирање;
- **намалување на сезонското влијание во производството** на овие култури, но и на зависноста од сезонски вработувања;
- **зголемување на обемот на органски производи од домашно производство**, со нужна поддршка на нивното адекватно пакување и промоција;
- **користењето органски заштитни мерки на начинот опишан како и за лозаро-овоштарскиот сектор** и
- **транспортирање на конзервираните производи преку организирање на превозни линии и осигурување на транспортот.**

Соработката помеѓу примарните производители и преработувачите претставува клучен сегмент за успех во овој сектор. Затоа за **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** приоритетен е поттикот оваа соработка преку изградба на систем со кои ќе се обезбедуваат сировини со соодветен квалитет. Тоа, меѓу другото вклучува и контрола на семенскиот материјал за кој предвидуваме субвенционирање во висина од 50% од неговата цена.

Имајќи предвид дека лозаро-овоштарскиот и градинарско-преработувачкиот сектор се главни извозни потенцијали на македонското земјоделство, а водејќи се од проектот „Македонски производ во секој дом на Балканот“, деклариран во Либералната политика за економијата и финансиите, **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** примарниот фокус на пласманот на овие разновидни производи го става на пазарите на Југоисточна Европа и Западниот Балкан, како оптимален со оглед на нашите тековни можности и пер-форманси. Ова секако не ги исклучува европските, но и мало-азиските пазари.

ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА се залага тутунот, кој ќе остане еден од традиционалните извозни продукти, постепено да биде заменет со други култури. Замената може да биде со одгледувања на индустриски градинарски производи, но и со различни лековити и ароматични растенија, по примерот на европските земји, согласно климатските услови на нашето поднебје. Но, овој процес не смее да биде стихиен и не-плански. Напротив, тој мора да биде **административно-капацитетен, финансиски поддржан и пазарно-ориентиран.** Јасно е дека само вака ќе се надминат тековната неорганизираност, условувањата и ценовните недоследности во тутунопроизводството, овозможувајќи тутунопроизводителите да бидат достоинствени и профитни земјоделци.

Основен правец за развој и одржување на сточарскиот сектор за ЛИБЕРАЛНАТА ПОЛИТИКА е зголемувањето на бројот на животните, кој сега е десеткуван, во фарми односно стопанства кои ќе бидат со големина на одржлив економски субјект. За тоа да се постигне, предлагаме

покрај основните субвенционирања да се воведат дополнителни субвенции за проширување на стадото со женски јуници, шилежиња, млади назимки.

Во поддршка на фармите кои самостојно економски опстојуваат предвидуваме тие да имаат можност да извршат приватизација на земјоделското земјиште под поволни услови за плаќање, вклучително обезбедување гаранции за кредитна поддршка за оваа намена преку комерцијалните банки.

Поддршката од државата ја предвидуваме и за воведувањето напредни биотехнолошки репродуктивни мерки во процесите на одгледување (полово диференцирано семе, контролирана репродукција кај овците и сл.), еднакво како и поддршката на учеството на ветеринарните институции до моментот на воспоставување на пазарна пракса на нивна интеракција со сточарските стопанства. Ова се однесува и на финансирањето на превентивата против заболувањата кои се пречка за извоз на производите од животинско потекло.

Нашиот концепт на поддршка на јавно-приватното партнерство изложен во ДОКТРИНАТА НА ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА или директните инвестиции особено ги поддржуваме за изградба на капацитети во два сегменти во земјоделството:

- **преработувачки капацитети за јајца во прав, млеко во прав, кланични линии за нови производи од јагнешкото месо), директно влијаејќи на зголемената финализација и разноликост на производите од животинско потекло и**
- **модерни капацитети за отстранување на отпадоците од анимално потекло, нивна преработка и нивно нештетно искористување.**

Секако, сметаме дека приоритетно е и прифаќањето на (де)централизирана регистрација на ветеринарно-медицинските препарати од ЕУ и нивно одданочување со 5% наместо досегашните 18% ДДВ. Имено, на овој начин цениме дека ќе се постигне континуиран увид на прометот со овие препарати и нивно користење само од стручни лица.

Според ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА, енергетската зависност во агрокомплексот има големо влијание врз ценовната конкурентност. Затоа го предлагаме проектот „зелена нафта“, според кој количеството нафта по повластена цена на чинење што земјоделецот ќе го има на располагање ќе зависи од големината на обработување на земјоделското земјиште.

Исто така, предвидуваме проектите што се однесуваат на зголемување на енергетската ефикасност во нивното производство, а ги спроведуваат регистрираните земјоделци да бидат подготвувани од стручни лица финансирани од министерството за земјоделство, додека учеството на државните средства во ваквите проекти да изнесува до 50%. Зависно од затекнатата состојба во јавните финансии, алтернатива на ваквата финансиска поддршка би биле државните гаранции предвидени за поддршка на приватизацијата на земјоделското земјиштето од страна на фармите објаснета на претходната страна. Принципот на државни гаранции за кредитирање на зафатот го предлагаме и за користење „зелени“ енергенсии во земјоделскиот сектор, како соларни ќелии во фарми, пумпи за вода...

Едно од клучните прашања за **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА** во земјоделството е сопственоста и искористеноста на земјоделско земјиште. Либералната партија смета дека не треба да постои необработено земјоделско земјиште, било да е во приватна сопственост или да е располагаано под концесија.

Според либералниот концепт, секој земјоделец - концесионер или сопственик на земјоделско земјиште ќе биде обврзан да го обработува. При откупот на земјоделското земјиште, според нас, земјоделците кои произведуваат сточарски, градинарски и лозаро-овоштарски производи, а кои со преработката имаат додадена вредност, треба да имаат предност во откупот на право на сопственост на земјоделското земјиште.

Оваа **ЛИБЕРАЛНА ПОЛИТИКА** се осврнува и на намалувањето на влијанието на временските услови врз производството на храна.

Остварувањето на оваа цел бара зачувување на водните ресурси со изградба на нови брани и акумулации и одржување и изградба на нова каналска инфраструктура. Секако дека и изградбата на бунарски системи на одредени локации ќе го подобри наводнувањето на земјоделските површини. Познато е дека системот „капка по капка“ е предизвик за воспоставување на квалитет и квантитет во производството на храна. Затоа предвидуваме особен поттик за искористување на бунарските и системите „капка по капка“, како придонес кон зголеменото производство во повеќе сектори од агрокомплексот.

Затоа, во финансирањето на проекти за зачувување на водните ресурси, значајна е улогата на јавно-приватното партнерство, како дополнителен модел за развој на хидро-мелиоративната мрежа. Тоа вклучува инвестиции во нови хидро-мелиоративни системи од приватни инвеститори, кои концесионирањето на нивната инвестиција ќе го вршат на минимум десетгодишен период или државна инвестиција што потоа ќе биде концесионирана од повеќе субјекти на пократок период, обезбедувајќи наплата на трошоците и одржување и развој на системите.

Заштитата на подземните од отпадните води на фармите е значаен придонес кон нивното идно користење. Затоа, во овој домен приоритетни се проектите за изградба на пречистителни капацитети за фармите. Предвидуваме подготовката на проектната документација да биде комплетно финансирана од јавни средства, а главен извор за финансирање на ваквата инфраструктура во периодот до 2018 се ИПАРД-средствата.

Последно, но еднакво значајно, ја навестуваме улогата на јавните средства во задолжителниот мониторинг на водотеците за регистрираните рибници, кои според нашите проекции ќе субвенционираат 50% од потребните средства.

**ЕДИНАЕСЕТТИ КОНГРЕС НА
ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА НА МАКЕДОНИЈА**
Претседател на Работното претседателство,
Кире Бузлиев, с.р.

**ПРЕТСЕДАТЕЛ НА
ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА НА МАКЕДОНИЈА**
Ивон Величковски, с.р.

**Л И Б Е Р А Л Н А
П А Р Т И Ј А**

LP